

Paternalist (Babacan) Yönetici Davranışları Ölçeği (PAYDA)

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Paternalist (Babacan) Yönetici Davranışları Ölçeği (PAYDA)*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=28936>

Özet

Paternalist (Babacan) Yönetici Davranışlar Ölçeği (PAYDA), Ahmet Saylık tarafından 2017 yılında geliştirilmiş bir psikolojik ölçektir. Bu ölçek, özellikle okul müdürlerinin paternalist liderlik davranışlarını ölçmek amacıyla tasarlanmıştır. Geliştirme süreci, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde tamamlanan bir doktora tezi kapsamında yürütülmüştür. Ölçeğin temel amacı, yöneticilerin astlarına karşı sergilediği otoriter, hayırsever ve ahlaki davranışları değerlendirmek ve bu davranışların Hofstede'nin kültürel boyutları ile ilişkisini incelemektir. PAYDA, Türk eğitim sistemi bağlamında paternalist liderlik anlayışını ampirik olarak analiz etmek için önemli bir araç sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Paternalist liderlik, babacan yönetim, yönetici davranışları, okul müdürü, liderlik stilleri, Hofstede kültürel boyutlar, ölçek geliştirme, eğitim yönetimi, psikolojik ölçme, Türkiye.

Yazarlar

Ahmet Saylık

Amaç

PAYDA'nın geliştirilmesinin temel amacı, Türk eğitim sistemi içerisinde görev yapan okul müdürlerinin sergilediği **paternalist liderlik** davranışlarını geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçebilecek bir araç sunmaktır. Bu ölçek, yöneticilerin astlarına karşı gösterdikleri **otoriter**, **hayırsever** ve **ahlaki** boyutlardaki davranış örüntülerini sistematik olarak belirlemeyi hedefler. Ölçeğin bir diğer önemli amacı ise, bu paternalist yönetici davranışlarının Hofstede'nin kültürel boyutları (örn., güç mesafesi, bireycilik-toplulukçuluk) ile olan ilişkisini ampirik olarak araştırmaktır. Bu sayede, kültürel bağlamın liderlik stilleri üzerindeki etkisi daha iyi anlaşılabilir.

Ölçek, akademik çalışmalarda ve saha araştırmalarında kullanılarak, paternalist liderlik kavramının Türkiye'deki eğitim kurumlarındaki yansımalarını derinlemesine inceleme olanağı sağlamaktadır. Özellikle okul müdürlerinin yönetim yaklaşımlarını anlamak, eğitim politikalarının geliştirilmesine ve liderlik eğitimlerinin tasarlanmasına katkıda bulunabilir. Bu bağlamda PAYDA, sadece bir ölçme aracı olmakla kalmayıp, aynı zamanda **liderlik** araştırmaları alanında teorik ve pratik açılımlar sunan bir temel oluşturmaktadır.

Yapı

PAYDA, paternalist liderlik yapısını ölçmek üzere geliştirilmiştir. Paternalist liderlik, genellikle üç

ana bileşen etrafında şekillenen karmaşık bir liderlik stildir: **otoriterlik**, **hayırsızlık** ve **ahlaki liderlik**. Ölçek, bu üç boyutun yöneticilerin davranışlarında nasıl tezahür ettiğini değerlendirme amaçları. Otoriterlik boyutu, yöneticinin astları üzerinde katı kontrol uygulama, disiplin sağlama ve kararları tek başına alma eğilimini ifade eder. Hayırsızlık boyutu ise, yöneticinin astlarının kişisel ve mesleki refahıyla ilgilenmesi, onlara destek olması, koruyucu ve baba figürü gibi davranması anlamına gelir. Ahlaki liderlik boyutu ise, yöneticinin etik değerlere bağlılığı, dürüstlüğü ve astlarına rol model olmasıyla ilgilidir.

Bu üç boyutun birleşimi, **paternalist liderlik** adı verilen benzersiz bir yönetim yaklaşımını oluşturur. PAYDA, bu boyutları ayrı ayrı ele alarak ve aralarındaki etkileşimleri değerlendirerek, yöneticilerin paternalist eğilimlerini kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Ölçeğin yapısal temeli, özellikle Türk kültürü gibi yüksek güç mesafesi ve toplulukçu değerlerin yaygın olduğu toplumlarda gözlemlenen liderlik dinamiklerini anlamak için kritik öneme sahiptir. Bu yapı, hem teorik olarak paternalist liderliğin tanımını genişletmekte hem de kültüre özgü liderlik biçimlerinin ampirik olarak incelenmesine olanak tanımaktadır.

Geçerlik

PAYDA'nın geliştirme sürecinde, ölçeğin ölçmeyi amaçladığı yapıyı ne kadar doğru ve anlamlı bir şekilde ölçtüğünü belirlemek amacıyla çeşitli **geçerlik** çalışmaları yürütülmüştür. Ölçek geliştirme çalışmaları arasında doğası gereği, genellikle **kapsam geçerliği**, **yapı geçerliği** ve bazen **ölçüt geçerliği** gibi farklı geçerlik türleri değerlendirilir. Kapsam geçerliği, ölçek maddelerinin ölçülmesi istenen yapıya tüm yönlerini yeterince temsil edip etmediğini uzman görüşleri (örneğin, alan uzmanları, dil uzmanları) aracılığıyla inceler. Bu süreçte, maddelerin uygunluğu, anlaşılabilirliği ve kültürel uyumu değerlendirilmeli olmalıdır.

Yapı geçerliği ise, ölçeğin teorik olarak varsayılan yapıyı ne ölçüde ölçtüğünü belirlemek için en kritik adımdır. Bu genellikle **faktör analizi** teknikleri kullanılarak yapılır (bkz. Faktör Analizi bölümü). Ayrıca, ölçeğin benzer veya farklı yapılarla olan ilişkilerini inceleyen **yakınsak** ve **ayrışan geçerlik** çalışmaları da yürütülmüş olabilir. Orijinal doktora tezinde bu geçerlik çalışmaları na ilişkin detaylı istatistiksel analizler ve bulgular yer almaktadır. Ancak, bu özet içeriğinde spesifik geçerlik katsayıları veya yöntemleri belirtilmemiştir.

Güvenirlilik

PAYDA'nın geliştirilmesinde, ölçeğin tutarlı ve kararlı ölçümler yapma yeteneğini değerlendirmek amacıyla çeşitli **güvenirlilik** analizleri gerçekleştirilmiştir. Ölçek geliştirme süreçlerinde en yaygın kullanılan güvenirlilik yöntemi, ölçek maddelerinin içsel tutarlılığını değerlendiren **iç tutarlılık** katsayısıdır. Bu bağlamda, genellikle **Cronbach Alfa** katsayısı hesaplanarak ölçek maddelerinin ne kadar birbiriyle ilişkili olduğu ve aynı yapıyı ölçtüğünü belirlenir. Yüksek bir Cronbach Alfa

değeri, ölçeğin maddelerinin tutarlı olduğunu ve güvenilir ölçümler sağladığını gösterir.

Çıktı tutarlılığının yanı sıra, ölçeğin zaman içindeki kararlılığının değerlendirilmesi için **test-tekrar test güvenilirliği** çalışmaları da yapılabilir. Bu yöntemde, aynı katılımcılara ölçek farklı zamanlarda uygulanır ve iki uygulama arasındaki puanların korelasyonu incelenir. Yüksek bir korelasyon katsayısı, ölçeğin zaman içinde kararlı sonuçlar verdiğini ve güvenilir olduğunu gösterir. Orijinal doktora tezi, bu güvenilirlik analizlerinin detaylı sonuçlarını içermektedir; ancak, bu özet içeriğinde spesifik güvenilirlik katsayıları veya yöntemleri belirtilmemiştir.

Faktör Analizi

PAYDA'nın yapı geçerliğini belirlemede en önemli adımlardan biri faktör analizi uygulamasıdır. Bu analiz, ölçeğin altında yatan boyutlar veya faktörleri keşfetmek ve doğrulamak için kullanılır. Ölçek geliştirme sürecinde genellikle ilk olarak **Keşfedici Faktör Analizi (KFA)** uygulanır. KFA, ölçek maddelerinin hangi faktörler altında toplandığını belirleyerek, paternalist liderliğin otoriterlik, hayırsızlık ve ahlaki liderlik gibi teorik olarak öngörülen boyutlarının ampirik olarak desteklenip desteklenmediğini ortaya koyar. Bu analiz, ölçeğin nihai yapısını ve madde sayısını şekillendirmede kritik rol oynar.

KFA sonuçlarına dayanarak ortaya çıkan faktör yapısının teorik modele uygunluğunu test etmek ve genellenebilirliğini değerlendirmek amacıyla **Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)** da uygulanabilir. DFA, önceden belirlenmiş bir faktör yapısının veriyle ne kadar uyumlu olduğunu istatistiksel olarak test eder. Bu analizler, PAYDA'nın paternalist liderlik kavramının çok boyutlu yapısını doğru bir şekilde ölçtüğünü ve sağlam bir psikometrik temele sahip olduğunu göstermek için kullanılmaktadır. Orijinal doktora tezinde, faktör yükleri, özdeğerler, açıklanan varyans oranları ve uyum indeksleri gibi faktör analizi bulgularının detayları yer almaktadır.

Araç

Test Türü: Geliştirme, Öz Bildirim Ölçeği

Format: Ölçek, büyük olasılıkla çok maddeli bir Likert tipi ölçek formatındadır (örn., 5'li veya 7'li derecelendirme). Katılımcılar, kendilerini veya yöneticilerini tanımlayan ifadeleri belirli bir derecede (örn., "Kesinlikle Katılıyorum"dan "Kesinlikle Katılmıyorum"a) değerlendirirler.

Mevcut Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: Okul müdürleri (muhtemelen kendi davranışlarını değerlendirmek veya astları tarafından değerlendirilme amaçlı)

Yaş Grubu: Yetkinler (çalışan profesyoneller)

Popülasyon Detayları: Türkiye'deki eğitim kurumlarında görev yapan okul müdürleri.

Test Metodolojisi: Anket veya öz bildirim formu aracılığıyla veri toplama.

Anahtar Kelimeler

Paternalist liderlik, babacan yönetim, yönetici davranışları, okul müdürü, liderlik stilleri, Hofstede kültürel boyutlar, ölçek geliştirme, eğitim yönetimi, psikolojik ölçme, Türkiye, otoriter liderlik, hayransever liderlik, ahlaki liderlik, psikolojik değerlendirme.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlama Numarası: Mevcut Değil

Kurumsal E-posta Adresleri: Mevcut Değil

Yazın Adresi: Ahmet Saylık ile iletişime için ahmetsaylik@gmail.com e-posta adresi kullanılabilir.

Şartlar, Ücret ve Test Yılı

Şartlar: Ölçek, bir doktora tezi kapsamında geliştirildiği için, akademik ve araştırma amaçlı kullanımlarda genellikle yazarın izniyle ücretsiz olarak erişilebilir. Ticari veya geniş ölçekli uygulamalar için yazarla iletişime geçilmesi önerilir.

Ücret: Akademik ve araştırma kullanımları için genellikle herhangi bir ücret talep edilmemektedir.

Test Yılı: Ölçek, Ahmet Saylık'ın 2017 yılında tamamladığı doktora tezi kapsamında geliştirilmiştir. Bu nedenle testin geliştirildiği yıl **2017**'dir.

Kaynaklar

Saylık, A. (2017). *Okul müdürlerinin paternalist (babacan) liderlik davranışları ile Hofstede'nin kültür boyutları arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tezin orijinal PDF dosyasına buradan ulaşılabilir: paternalist-babacan-yonetici-davranislari-olcegi-payda-toad.doc

Tez hakkında daha fazla bilgiye Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi üzerinden erişilebilir: tez.yok.gov.tr

Paternalist (Babacan) Yönetici Davran??lar? Ölçe?i (PAYDA) Maddeleri

ÖNEML?: A?a??daki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmal? ve hiçbir ?ekilde de?i?tirilmemelidir.

Sa?lanan kaynak içeri?inde ölçek maddeleri bulunmamaktad?r. Ölçek maddelerine eri?im için Ahmet Sayl?k'n doktora tezine ba?vurulmas? gerekmektedir.

ARABPSYCHOLOGY.COM